

Research Paper

Analyzing the Dominant Approaches Women's Sports with an Emphasis on Gender Analysis

Samaneh Nazari^{1*} , Rahim Ramezaninejad² , HamidReza Goharrostami³ ,
Mohammad Mahdi Rahmati⁴

Received: Feb 22, 2023

Revised: Jun 01, 2023

Accepted: Jun 03, 2023

ABSTRACT

Objective: The purpose of this research was to analyze the dominant approaches in women's sports with an emphasis on gender analysis.

Methodology: The current research was qualitative research and used thematic analysis method. Therefore, 150 valid research articles were analyzed and coded based on conceptual commonality (gender approach in sport) and purposive sampling technique. The research validation method was also applied based on the presentation and feedback of the research results to the experts for its final approval.

Results: Based on the theme analysis of the research data, from 11 basic themes were extracted three organizing themes including the domination of gender norms in sports, media representation of women's sports and gender discrimination in sports were identified, which were able to represent the central theme of gender dominant approaches in women's sports.

Conclusion: Based on three basic themes, the change in the roles, attitudes and beliefs of the society towards women's sports can change the gender norms in sports; Quantitative and qualitative representation of women's sports in the media and social media to make appropriate objectification of women's participation; And finally, the establishment of gender equality in rights and benefits, resources, education and management can lead to a better understanding of women's sports and, as a result, create policies and strategic plans in this field.

Keywords: Gender; Sociology of Women's Sports; Gender Norms; Gender Equality

1. Ph.D. Student in Sport Management, Department of Sport Management, Faculty of Sports Sciences, University of Guilan, Rasht, Iran. (Corresponding author)
2. Professor of Sports Management, Department of Sport Management, Faculty of Sports Sciences, University of Guilan, Rasht, Iran.
3. Associate Professor of Sport Management, Department of Sport Management, Faculty of Sports Sciences, University of Guilan, Rasht, Iran.
4. Associate Professor of Sociology, University of Guilan, Rasht, Iran.

* Corresponding author's e-mail address: sama_nazari89@yahoo.com

Cite this article: Nazari, S., Ramezaninejad, R., Goharrostami, H.R., & Rahmati, M.M. (2025). Analyzing the dominant approaches women's sports with an emphasis on gender analysis. *Journal of Sport Management and Development*, 14(1), 71-94
DOI: <https://doi.org/10.22124/JSMD/2023.23886.2775>

Extended Abstract

Introduction and State of Problem

The current trend of sports shows that gender is an important issue in sports, or perhaps the most important issue in sports is gender itself. Despite the widespread participation of women in sports, there is still much criticism about the lack of true gender equality in female athletes. In fact, sports have a lot to do with the "masculine" elements of culture, and women in sports are still dominated and considered as the domain of men. The theoretical and conceptual inspiration of this research paper is the perspective of critical feminism. The most important theoretical statement of this point of view is that sports are dominated by male orientations, and this male-oriented approach has been one of the main important factors in the formation of various forms of gender inequality in sports. Therefore, considering the importance of approaches and discourses related to women's sports; And the existence of obvious research deficiencies in this field, the main goal of the current research is to analyze the gender dominant approaches women's sports based on a sociological point of view in order to identify and investigate the most important components and socio-cultural structures in this field.

Methodology

The current research was qualitative research and used thematic analysis method. The sampling method is purposeful, that is, theoretical. For this purpose, sources were selected that provided the most information and data to answer the research question. Therefore, 150 valid research articles were analyzed and coded based on conceptual commonality (gender approach in sport) and purposive sampling technique. The analysis of textual data with these samples continued until the researcher reached the stage of theoretical saturation. The research validation method was also applied based on the presentation and feedback of the research results to the experts for its final approval.

Results

In the analysis of research data, out of 11 basic themes, three organizing themes, including the dominance of gender norms in sports, media representation of women's sports, and gender gap in sports, were identified as the main themes in gender approaches governing women's sports. Based on the thematic analysis and the coding of the events, the most important themes extracted in the table are well defined as the organizing theme and basic themes. The gender structure of sports, the dominance of gender roles and finally gender attitudes and beliefs were the basic themes related to the (organizing) theme of the dominance of gender norms in sports. The theme of the gender gap in women's sports was determined by three themes: inequality in economic-financial rights, inequality in managerial and executive positions, discrimination in access to facilities, inequality in educational opportunities, and finally, unequal social support. The theme of media representation of women's sports was identified with three themes of quantitative weakness of the media, gender discrimination in the media and inappropriate news coverage in terms of quality.

Discussion and Conclusion

Based on the theme of the gender structure of sports, gender norms are considered an integral part of the dominant norms in the culture of any society, especially women's sports. According to the findings of the research, the male environment and gender structure completely dominates sports. This can be seen from the encouragement and approval of male characteristics such as violence, extreme competitiveness, competitive excitement and focusing on the strong male body in sports. According to critical feminist theories, sport is an arena for production, reproduction and transformations related to gender and the structure of gender relations in society, which exactly reproduces all the values of patriarchy and dominant masculinity in society. Also, the dominance of gender roles was obtained from the content analysis of the data. Based on the theory of gender roles, it can be claimed that women are expected not to undertake tasks and activities with high physical strength, conflict and competition; It means to take on activities and roles that focus on feminine elegance and beauty. Also, female athletes shape their physical identities in sports based on their gender identity. Based on the theme of gender attitudes and beliefs, women in sports face many gender attitudes and beliefs. Based on these gender stereotypes and beliefs, men are imagined as strong, dominant, independent and athletic, while women are seen as quiet, passive, submissive and supportive. This social perspective is clearly and strongly embedded in sports. Female athletes are often always placed in a lower position than male athletes. According to the findings of the gender gap, according to many experts, throughout history, women have always been kept away from scarce resources such as money, income, credit, and power, and have been placed in an inferior position. Therefore, in society and consequently in sports, equality has not yet been fully established and gender equality has not included the mass of people. Finally, based on the results of the findings, women are marginalized in the news media due to the weakness in the quantity of news, the lack of quality of news coverage, as well as gender biases; Although the participation of young girls in sports has increased in recent decades, the gap between news coverage of women's and men's sports in terms of media coverage has not been filled and has even increased. The amount of focus on women's success and capabilities is more influenced by their success in competitions, while men always tend to be on the cover of magazines regardless of the results of their competitions. In general, the news coverage focuses on traditional femininity instead of sports performances of female athletes. In a general view, all the themes extracted from this research at the middle level and the broad basic concepts at the micro level were all related to each other and there is a close relationship between these categories in drawing gender approaches in women's sports. Based on the network of drawn themes, the sum of these themes can well represent the basic gender discourses in women's sports. The last word is that, since the last decades of the 20th century, societies, along with various social and cultural developments, are facing changes in the field of gender, which result in the change of discriminatory and inequality-based approaches in the field of sports. And the activity of women in sports is based on an egalitarian approach.

Originality/Value

Considering the main goal of the present article, which is to analyze the dominant approaches that govern women's sports, as well as the existence of significant research deficiencies and shortcomings in this

field, it is possible to identify and examine the most important socio-cultural components and structures with a more comprehensive view to create a deep and practical insight into the field of women's sports.

Research Limitations/Implications

Based on the broad concept of gender and the breadth of data in this field, especially in the field of women's sports, compiling, collecting, and explaining data in a coherent and coordinated structure required time, scrutiny, and also high implementation and interpretation accuracy.

Ethical Considerations

Compliance with ethical guidelines

This article has adhered to all ethical guidelines.

Funding

The article had no sponsors.

Authors' contribution

The contributions of the authors to this research are equal.

Conflict of interest

In conducting the present study, there are no conflicts of interest.

Acknowledgments

We would like to thank all people who helped us in this study.

References

- Brooke, M. (2020). 'Feminist' in the sociology of sport: An analysis using legitimation code theory and corpus linguistics. *Amperand*, 7, 100068. [<https://doi.org/10.1016/j.amper.2020.100068>]
- Capolino, G. (2021). How Gender Stereotypes Influence Men's and Women's Sports. [[Link](#)]
- Coakly, J. (2017). Sport in Society: Issues and controversies, Twelfth Edition, Graw Hill Publication. United States. [[Link](#)]
- Fernandez, C. R., Betancur, J. O., & de la Cuadra, J. P. (2016). Athletic body stereotypes in the academic training of students in the Physical Activity and Sport Sciences. *Journal of Human Sport and Exercise*, 11(1), 74-88. [doi.org/10.14198/JHSE.2016.111.06]
- Gentile, A., Boca, S., & Giammusso, I. (2018). 'You play like a Woman!' Effects of gender stereotype threat on Women's performance in physical and sport activities: A meta-analysis. *Psychology of Sport and Exercise*, 39, 95-103. [<https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2018.07.013>]
- Hosseini, P. (2019). Stereotypes of sexual and gender identity: dualities of male and female, feminine and masculine, femininity and masculinity in Iranian women's sports. *Azadi Andisheh magazine*, 7, 220-250. [[Link](#)] [In Persian]
- Spice, R.C. (2016). Strong is the new slim: a study of the body and gender amongst female free weights users. [[Link](#)]

واکاوی رویکردهای حاکم بر ورزش زنان با تأکید بر تحلیل جنسیتی

سمانه نظری^{۱*}، رحیم رضائی نژاد^۲، حمیدرضا گوهررستمی^۳، محمدمهدی رحمتی^۴

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۳/۱۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۳/۱۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۲/۰۳

چکیده

هدف: هدف از پژوهش حاضر، واکاوی رویکردهای حاکم بر ورزش زنان با تأکید بر تحلیل جنسیتی بود. **روش‌شناسی:** پژوهش حاضر از نوع پژوهش کیفی و با استفاده از روش تحلیل تماتیک (تحلیل مضمون) انجام شد. براین اساس، ۱۵۰ مقاله پژوهشی معتبر به صورت نمونه‌گیری هدفمند و بر اساس اشتراک مفهومی - یعنی رویکرد جنسیتی در ورزش - انتخاب و سپس مورد تحلیل و کدگذاری قرار گرفت. روش اعتبارسنجی پژوهش نیز بر اساس ارائه و بازخورد نتایج پژوهش به صاحب‌نظران برای تأیید نهایی آن اعمال شد.

یافته‌ها: در تحلیل مضمون داده‌های پژوهش، از ۱۱ مضمون پایه، سه مضمون اصلی شامل سیطره هنجارهای جنسیتی در ورزش، بازنمایی رسانه‌ای ورزش زنان و شکاف جنسیتی در ورزش، به عنوان مضمون‌های اصلی در رویکردهای جنسیتی حاکم بر ورزش زنان شناسایی شدند.

نتیجه‌گیری: بر اساس سه مضمون پایه، تغییر در نقش‌ها، نگرش‌ها و باورهای جامعه به ورزش زنان می‌تواند به تغییر هنجارهای جنسیتی در ورزش؛ بازنمایی کمی و کیفی مناسب ورزش زنان در رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی به نمایش بهینه مشارکت زنان؛ و در نهایت استقرار برابری جنسیتی در حقوق و مزایا، منابع، آموزش و مدیریت می‌تواند موجب درک بهتر ورزش زنان و در نتیجه، ایجاد سیاست‌ها و برنامه‌ریزی‌های راهبردی در این زمینه راهگشا باشد.

واژه‌های کلیدی: جنسیت، جامعه‌شناسی ورزش زنان، هنجارهای جنسیتی، برابری جنسیتی

۱. دانشجوی دکتری مدیریت ورزش، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران. (نویسنده مسئول)

۲. استاد مدیریت ورزش، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران.

۳. دانشیار مدیریت ورزش، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران.

۴. دانشیار جامعه‌شناسی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران.

* نشانی الکترونیک نویسنده مسئول: sama_nazari89@yahoo.com

استناد: نظری، سمانه؛ رضائی نژاد، رحیم؛ گوهررستمی، حمیدرضا و رحمتی، محمدمهدی. (۱۴۰۴). واکاوی رویکردهای حاکم بر ورزش زنان با تأکید بر تحلیل جنسیتی. مدیریت و توسعه ورزش، ۱۴(۱)، ۷۱-۹۴.

DOI: <https://doi.org/10.22124/JSMD/2023.23886.2775>

نوآوری پژوهش و پیام کلی

با توجه به هدف اصلی پژوهش حاضر یعنی واکاوی رویکردهای جنسیتی حاکم بر ورزش زنان و همچنین، وجود کمبودها و نقصان‌های بارز پژوهشی در این زمینه، می‌توان به شناسایی و تبیین مهم‌ترین مؤلفه‌ها و سازه‌های اجتماعی-فرهنگی با یک نگاه جامع‌تر برای ایجاد یک بینش عمیق و کاربردی در حوزه ورزش زنان دست‌یافت.

مقدمه

روند کنونی ورزش نشان می‌دهد جنسیت مسئله مهمی در ورزش است و یا شاید مهم‌ترین مسئله در ورزش همان جنسیت است. همچنین، همواره از مهم‌ترین دغدغه‌های محققان و اندیشمندان حوزه ورزش به‌ویژه جامعه‌شناسی ورزش^۱، بررسی و واکاوی موضوعات و مسائل زنان است. براین اساس، مباحث جنسیتی از رویکردها^۲ و پارادایم‌های^۳ علمی مطرح و جزء جداناپذیر حوزه جامعه‌شناسی ورزش محسوب می‌شوند (گرت^۴، ۱۹۹۸؛ ویس و نوردن^۵، ۲۰۲۱؛ کوکلی^۶، ۲۰۱۷). البته، پژوهش‌ها در حوزه ورزش زنان با رویکردهای جامعه‌شناختی بسیار متنوع و گسترده‌اند. در این زمینه، پژوهش‌های فراوانی شامل توسعه ورزش زنان و عوامل مؤثر بر آن در سطوح ورزش همگانی، قهرمانی و تربیتی، تدوین برنامه‌های راهبردی ورزش زنان، موانع و انگیزه‌های مشارکت زنان در ورزش و ارائه راه‌حل، استراتژی‌های توسعه ورزش قهرمانی در رشته‌های مختلف ورزشی، شناسایی فرصت‌ها و چالش‌های ورزش بانوان در کشور در قالب عوامل بازدارنده و انگیزاننده؛ و همچنین نقش متغیرهای فردی و اجتماعی اثرگذار بر مشارکت آنان انجام‌شده است. بر این اساس و با توجه به پراکندگی تحقیقاتی، لزوم وجود یک نگاه جامع‌نگر برای بررسی مضامین نهفته پنهان در این پژوهش‌ها بیش‌ازپیش احساس می‌شود. باوجود چنین پژوهش‌های گسترده‌ای و با درنظرگرفتن این واقعیت که زنان و مسئله جنسیت جزء اساسی تحلیل‌های جامعه‌شناختی در حوزه ورزش زنان است ولی پژوهش‌های داخلی به‌طور بسیار پراکنده و نامحسوس به مباحث زنان با رویکردهای جنسیتی پرداخته‌اند و اکثر این پژوهش‌ها نیز بر مباحث مشارکت زنان یا فرصت‌ها یا محدودیت‌های آنان تمرکز کرده‌اند (صدیقی و ذکایی، ۲۰۱۵)؛ در صورتی که پژوهش‌های خارجی در حوزه زنان به مباحث بسیار متنوعی در زمینه ورزش زنان به‌ویژه با رویکردهای جنسیتی پرداخته‌اند.

به‌طورکلی، روند کنونی نشان می‌دهد مشارکت زنان در ورزش افزایش‌یافته است و به‌طور خاص، زنان در طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های ورزشی شرکت می‌کنند؛ همچنین، زنان حتی توانایی حضور در ورزش‌های مردانه مانند فوتبال را دارند. باوجوداین مشارکت وسیع، هنوز به نظر می‌رسد انتقادات زیادی در مورد فقدان برابری جنسیتی واقعی در ورزشکاران زن وجود دارد. نتایج پژوهش‌ها نشان می‌دهد زنان ورزشکار، هنوز کلیشه‌ها و سوگیری‌های مربوط به عملکرد و رفتار را در حین شرکت در ورزش تجربه می‌کنند (کوکلی، ۲۰۱۷؛ چن و همکاران^۷، ۲۰۱۵). در حقیقت، ورزش، رابطه زیادی با عناصر به‌اصطلاح «مردانه»^۸ فرهنگ دارد و زن در ورزش همچنان تحت سلطه و به‌عنوان قلمرو مرد محسوب می‌شود (فرناندز و همکاران^۹، ۲۰۱۶). از چشم‌انداز جامعه‌شناسانه، ورزش با مفهوم مردانگی و مردانه بودن مرتبط است (مسنر^{۱۰}، ۲۰۱۱؛ پلازا و همکاران^{۱۱}، ۲۰۱۷). این موضوع بدان معنی است که ورزش به‌عنوان مکانی و عرصه‌ای برای بروز و تجلیل از ویژگی‌ها و رفتارهای مردانه در نظر گرفته می‌شود (هریس و پنی^{۱۲}، ۲۰۰۲). براین‌اساس، بدن مرد ورزشکار یک نمادی اولیه از قدرت، ویژگی‌های جسمانی، قدرت و برتری است. در مقابل، بدن

¹ Sociology of Sport

² Approach

³ Paradigm

⁴ Garrett

⁵ Weiss & Norden

⁶ Coakley

⁷ Chen et al

⁸ Masculine

⁹ Fernandez et al

¹⁰ Messner

¹¹ Plaza et al

¹² Harris & Penney

ورزشکار زنان را با ایجاد قوانین خاص برای شرکت در طیفی از ورزش‌ها، ناتوان در نظر گرفته می‌شود زیرا به نظر می‌رسد فعالیت‌ها با قوانین سبک‌تر و معتدل‌تر برای زنان «مناسب‌تر» هستند (بورک، ۲۰۱۰). از طرف دیگر، چون عضلانی بودن در طول تاریخ در کنار مفاهیم قدرت و کنترل قرار گرفته و هر سه به مردانگی نسبت داده شده است، عضلانی شدن زنان ورزشکار، قدرت و کنترل را از انحصار مردانگی درمی‌آورد. به عبارت دیگر، با عضلانی شدن زن، زنانگی دیگر ذاتاً و الزاماً به ظرافت پیوند نمی‌خورد. از طرف دیگر با بازتعریف و تغییر این مفاهیم، ارتباط مردانگی و زنانگی با مفاهیم قدرت، کنترل، ظرافت و محافظت، تغییر می‌کند و چالش‌های جدیدی برای ساختار مردسالارانه ورزش می‌آفریند (حسینی، ۲۰۱۹). چون شاید عموم جامعه معتقدند که مردان و زنان باید نقش‌های جنسیتی خاص را ایفا کنند که این نقش‌ها از سوی جامعه به آنها تحمیل می‌شود (چن و همکاران، ۲۰۱۵).

از نخستین سال‌های کودکی و در جریان اجتماعی شدن، بدن دختران و در نتیجه چگونگی انجام رفتارها و فعالیت‌های فردی-اجتماعی (نوع مشارکت ورزشی) آنان بر اساس باورهای و هنجارهای اجتماعی ساخته می‌شود و شکل می‌گیرد. لذا، معیارها و هنجارهای مردانگی- زنانگی بر عرصه ورزش سایه انداخته‌اند و طبقه‌بندی ورزش‌ها بر اساس این معیارها نشانه‌ای آشکار بر تأیید این موضوع است. بسیاری از مطالعات نشان می‌دهند فعالیت‌های ورزشی زمانی که شامل تماس بدنی و استفاده از زور یا اجسام سنگین (مانند راگبی، ورزش‌های تیمی، ورزش‌های رزمی) می‌شوند، بیشتر به عنوان «مردانه» و زمانی که ویژگی‌هایی مانند زیبایی، موزون بودن و نمایشی بودن فعالیت (مانند باله، اسکیت روی یخ، ژیمناستیک) را دربر می‌گیرند، «زنانه» تلقی می‌شوند؛ همچنین اخیراً در یک پژوهش کیفی مشخص شد که نوجوانان و جوانان فرانسوی فعالیت‌هایی را که مستلزم قدرت، استقامت و برخورد فیزیکی است، عمدتاً به عنوان فعالیت‌هایی مردانه تلقی می‌کنند، در حالی که فعالیت‌های ورزشی زیبایی‌شناسانه را به عنوان فعالیت‌هایی زنانه در نظر می‌گیرند (پلازا و همکاران، ۲۰۱۷). رسانه‌های جمعی نیز از تأثیرگذارترین عوامل در جامعه هستند که مردانگی و تصویر عضلانی ورزش را تجلیل می‌کنند. رسانه‌ها ممکن است به طور هدفمند و مستقیماً، ورزش زنان را به حاشیه ببرند یا بی‌اهمیت جلوه دهند، اما شواهد زیادی وجود دارد که نشان می‌دهد رسانه‌ها، ورزش و مردانگی مردان را مورد علاقه و تأکید قرار می‌دهند (چن و همکاران، ۲۰۱۵؛ کوکی و همکاران، ۲۰۱۳).

پژوهش‌ها نشان می‌دهد که ورزشکاران زن در برابر انگ زنی (محیط و جامعه) آسیب‌پذیر هستند. در جوامع غربی، زنی که دارای ویژگی‌هایی مانند قدرت و عضلانی بودن است، اغلب به عنوان لزبی^۱ «هم‌جنس‌خواه» یا به عنوان زنی با خصلت‌های «مردانه» در نظر گرفته می‌شود (والکر و همکاران، ۲۰۱۲). همچنین، هنجارهای و کلیشه‌های جنسیتی مانند سد محکمی در مقابل پیشرفت‌های زنان قرار دارند. کلیشه‌های جنسیتی یا تفکرات قالبی یعنی وجود باورهای قالبی جنسیتی محدودکننده در جامعه، که فشار کلیشه‌های جنسیتی در ورزش روی زنان بسیار قوی‌تر از مردان است. هرچند متناسب با هر جامعه‌ای تفاوت‌هایی در کم و کیف آن مشاهده می‌شود، اما مخرج مشترک همه جوامع، برتری مردان بر زنان در این کلیشه‌ها است (پلازا و بوئیشه، ۲۰۱۷). در واقع این کلیشه‌های جنسیتی در تمام سطوح ورزشی اعم از همگانی، تربیتی و قهرمانی وجود دارند؛ این هنجارها در سطح عمومی و مشارکت در رشته‌های ورزشی مختلف و همچنین در نهایت در سطح بالاتر یعنی ورزش قهرمانی به شیوه‌های مختلف خودنمایی می‌کنند؛ مثلاً پژوهش‌ها در جوامع غربی، نشان می‌دهند ورزشکاران زنی که موهای کوتاه و بدن عضلانی دارند و هنجارهای زنانگی را زیر پا می‌گذارند، در معرض

¹ Burke

² Cooky et al

³ Lesbian

⁴ Walker et al

⁵ Plaza & Boiché

چالش‌های هویت جنسیتی خویش قرار می‌گیرند (کوکلی، ۲۰۱۷؛ کاکس و تامپسون^۱، ۲۰۰۰). در واقع، زنانی که در ورزش‌هایی مانند فوتبال، بوکس و راگبی، که مردانه تلقی می‌شوند، شرکت می‌کنند، غالباً نگران این موضوع هستند که آنها را به‌عنوان یک زن مردنما یا با ویژگی‌های مردانه تصور کنند؛ و اغلب لباس‌های خاصی را انتخاب می‌کنند تا به آنها برچسب مردانه نزنند و این‌گونه مورد خطاب قرار نگیرند (هریس و پنی، ۲۰۰۲؛ هارگریوز^۲، ۱۹۹۷؛ استابس^۳، ۲۰۱۳؛ کاکس و تامپسون، ۲۰۰۰). مثلاً بدنسازی ورزشی است که در آن ورزشکاران زن شرکت‌کننده به ویژه در سطح حرفه‌ای اغلب نگران این هستند که گرایش جنسی‌شان زیر سؤال برود. این موضوع، به دلیل حجم عظیمی از توده عضلانی است که شرکت‌کنندگان باید برای موفقیت در بدنسازی رقابتی و حرفه‌ای در خود ایجاد کنند (بونسل^۴، ۲۰۱۳). در این زمینه، شارپ^۵ (۱۹۹۷) استدلال می‌کند زمانی که رفتار و ظاهر زنان با رفتار و ظاهری که از آنها در حوزه اجتماعی که در آن زندگی می‌کنند مطابقت ندارند، در مورد زیر سؤال بردن هویت جنسی خود احساس نگرانی می‌کنند. در واقع، بدن‌سازان زن در برابر این برچسب‌ها آسیب‌پذیر هستند، زیرا آنان هنجارهای اجتماعی را با تمرین در محیط‌هایی برهم می‌زنند یا معیارهای هنجاری مردانه^۶ را به چالش می‌کشند که قبلاً تحت تسلط مردان عضلانی بود (بونسل، ۲۰۱۳).

یانگ^۷ (۱۹۸۰) با الهام از دیدگاه نظری فوکو^۸ استدلال می‌کند که دختران از سنین پایین به دلیل جریان دائمی از دلسردی و توقع، از جمله ناتوانی در استفاده از بدن خود همانند پسران، در جامعه به‌تدریج منضبط می‌شوند و تحت کنترل و محدودیت‌های هنجارهای اجتماعی قرار می‌گیرند. علاوه بر این، بیان می‌کند که دختران برخلاف پسران، اغلب در فعالیت‌های با تحرک و شدت تمرینی کم، شرکت می‌کنند. یانگ از این ایده حمایت می‌کند که دختران در جامعه غربی یاد می‌گیرند که چگونه از بدن خود استفاده کنند یا چطور تحت هنجارهای زنانگی جامعه رفتار کنند. از طرف دیگر، مک درموت^۹ (۲۰۰۴) استدلال می‌کند که فراهم کردن فرصت‌های برای زنان برای کشف توانایی‌های جسمانی‌شان، به آنها این امکان را می‌دهد که ساختارهای جنسیتی غالب را به چالش بکشند و زنان ورزشکار، توانایی به چالش کشیدن هنجارهای سنتی مردانگی را دارند. سیمون دوبووار^{۱۰} (۱۹۴۹) نویسنده فمینیست استدلال می‌کند در جامعه غربی مردان به عنوان سوژه اصلی و جنس برتر پرورش داده می‌شوند که موجب سرکوب زنان می‌شود. وی در کتاب «جنس دوم» بیان می‌کند زنان همواره در طول تاریخ به‌عنوان جنس ضعیف‌تر و پایین‌تر از مردان در نظر گرفته شده‌اند و به دلیل ژنتیک نیست که زنان تابع مردان تلقی می‌شوند، بلکه به این دلیل است که مردان معتقدند قدرت بالاتری دارند و آنها از این طریق و با این عقیده اعمال قدرت می‌کنند (لوبر و مارتین^{۱۱}، ۲۰۰۷؛ اورباخ^{۱۲}، ۲۰۰۹).

بیشتر کسانی که با استفاده از نظریه‌های انتقادی به مطالعه ورزش در جامعه می‌پردازند، به‌طور عمده به تبیین فرهنگ، قدرت و نابرابری در روابط اجتماعی توجه دارند (کوکلی، ۲۰۱۷). این رویکرد مدعی است که افراد از طریق ورزش دقیقاً همان چیزهایی را بر خود تحمیل می‌کنند که جامعه بر آنها تحمیل می‌کند و با توجه به فعالیت‌های بدنی و ورزش؛

¹ Cox & Thompson

² Hargreaves

³ Stubbs

⁴ Bunsell

⁵ Sharp

⁶ Normative masculine standards

⁷ Young

⁸ Foucault

⁹ McDermott

¹⁰ Simon de Beauvais

¹¹ Lorber & Martin

¹² Orbach

و همچنین کارکردی ساختن بدن در جریان فعالیت‌های تیمی که به‌گونه‌ای جالب در بیشتر ورزش‌های مردمی اتفاق می‌افتد، رفتار افراد ناخواسته و ناآگاهانه در قالب شیوه‌های ویژه‌ای شکل می‌گیرد (وودز، ۲۰۱۶).

نظریه‌های فمینیسم انتقادی از زیرشاخه‌های رویکرد انتقادی هستند که بر جنسیت به منزله یک مقوله تجربی تأکید دارند و ورزش را به‌عنوان عرصه‌ای برای تولید، بازتولید و دگرگونی‌های مربوط به جنسیت و ساختار روابط جنسیتی در جامعه می‌دانند (کوکلی، ۲۰۱۷). پیروان این دیدگاه با تأکید بر جنسیتی بودن فعالیت ورزشی معتقدند معنا، سازمان و هدف ورزش ریشه در ارزش‌ها و تجربه مردان دارد و برای تجلیل از خصوصیات و مهارت‌های مربوط به مردانگی در جامعه تعریف شده است (بیرل، ۲۰۰۰). نظریه‌های انتقادی فمینیستی به مطالعه نحوه شکل‌گیری، بازتولید، مقاومت و دگرگونی ایدئولوژی جنسیتی، یعنی باورهای رایج در مورد مردانگی و زنانگی (در تجربه‌های روزمره مردان و زنان) می‌پردازند (کوکلی، ۲۰۱۷). البته، رویکردهای جامعه‌شناسانه گوناگونی به مطالعه جنبه‌های اجتماعی و فرهنگی ورزش می‌پردازند. الهام‌بخش نظری و مفهومی مقاله پژوهشی حاضر، دیدگاه موسوم به فمینیسم انتقادی^۱ است. فمینیسم انتقادی را می‌توان برآیند دیدگاه‌های نظری فمینیستی در نظر گرفت. مهم‌ترین گزاره نظری دیدگاه مذکور این است که جهان ورزش تحت سیطره جهت‌گیری‌های مردانه است و همین رویکرد مرد محور از عامل‌های مهم اصلی شکل‌گیری صورت‌های مختلف نابرابری جنسیتی در عرصه ورزش بوده است. فمینیسم انتقادی، مانند بسیاری از روایت‌های فمینیستی، با هدف کاهش و محو جهت‌گیری مردانه و تحقق برابری در ورزش، به نقد ناسازگاری و تضاد میان زنانگی و ورزشکار بودن می‌پردازد (هارگریوز و اندرسون، ۲۰۱۴؛ تبرگ، ۱۹۸۱؛ بروک، ۲۰۲۰؛ کوکلی، ۲۰۱۷؛ بورک، ۲۰۰۱). از اندیشمندان مهم این دیدگاه در جامعه‌شناسی ورزش می‌توان به پل هاک،^۲ جک اسکات،^۳ برنی پریش^۴ و دیو مگیسی^۵ اشاره کرد. پیروان این رویکرد، ورزش را بازتابی آینه‌سان از جامعه می‌دانند که القاکننده ارزش‌هایی مانند نظامی‌گری، اقتدارگرایی، نژادپرستی، باورهای کلیشه‌ای جنسیتی و جنسیت‌زدگی است. ورزش به «آگاهی کاذب» توده‌های مردم استمرار می‌بخشد و آنان را از همبستگی تحول‌خواهانه بازمی‌دارد. افزون بر این، ورزش عامل سرکوب اجتماعی و تقویت‌کننده منافع اقتدارگرایانه فرهنگ مسلط است (بیرل، ۲۰۰۰؛ تبرگ، ۱۹۸۱). بر اساس این دیدگاه، ورزش فعالیت جنسیتی است که افزون بر بها دادن بیشتر به مردان، عرصه‌ای برای تجلیل و ستایش ارزش‌ها و مهارت‌های «مردانه» است (بیرل، ۲۰۰۰).

به‌طورکلی، جامعه‌شناسان انتقادی استدلال می‌کنند که بسیاری از زنان در انقیاد^۱ خود با یکدیگر همکاری می‌کنند، زیرا در موقعیت اجتماعی خود در جامعه، به‌طور منطقی راحت هستند و از عبور از مرزهای هنجاری می‌ترسند (کرسول، ۱۹۹۲؛ داگلاس، ۱۹۸۶)؛ بنابراین این سؤال اساسی مطرح خواهد شد که مهم‌ترین رویکردها^{۱۴}

¹ Woods

² Birrell

³ Critical feminism

⁴ Hargreaves & Anderson

⁵ Theberge

⁶ Brooke

⁷ Paul Hoch

⁸ Jack Scott

⁹ Bernie Parrish

¹⁰ Dave Meggyesy

¹¹ Subjugation

¹² Cresswell

¹³ Douglas

¹⁴ Discourse/Approach

و مباحث خاص جنسیتی زنان در ورزش چیست؟ از طرف دیگر، باتلر^۱ (۲۰۰۴) پیشنهاد می‌کند کسانی که توانایی مقاومت در برابر این هنجارها و بازسازی آنها را دارند، افرادی هستند که توانایی ایجاد هنجارهای جدید در جامعه را دارند. به عقیده بسیاری از محققین در حوزه علوم اجتماعی، بدن زن توسط جامعه ساخته شده است و رفتارهای زنانه متأثر از گفتمان‌های رایج در جامعه است. در واقع، بدن و در نتیجه هویت زن توسط این هنجارها و باورهای اجتماعی ساخته می‌شود. محققان فمینیست پیشنهاد می‌کنند زنانی که محرک و انگیزه فاصله گرفتن از تفکرات و باورهای مبنی بر اعمال به محدودیت‌های بدن زن را دارند، می‌توانند ادراک جسمانی (بدنی) زن را تغییر دهند و همچنین مرزهای جسمانی خود را آزمایش کنند (مک‌درموت، ۲۰۰۷؛ یانگ، ۱۹۸۰).

به‌طور کلی، با ادامه حضور زنان و دختران در ورزش و فعالیت‌های بدنی، مسائل و روند برابری جنسیتی نیز مطرح و آشکار می‌شوند. در واقع، صرف‌نظر از تفاوت‌ها در هر یک از دیدگاه‌های برابری جنسیتی، همه این دیدگاه‌ها وضعیت فرودست ورزش زنان را بخوبی نشان می‌دهند. برابری جنسیتی به ما یادآوری می‌کند که نباید ایدئولوژی مردانگی هژمونیک^۲ تهفته در ورزش‌هایی را نادیده گرفت که به مردان نسبت به زنان برتری می‌دهد (هوبر^۳، ۲۰۰۸). درواقع، این رویکردهای تبعیض‌آمیز و جنسیت‌زده وجود دارند ولی نباید به آنها اجازه عمل داد؛ بنابراین، با توجه به اهمیت رویکردها و گفتمان‌های مربوط به ورزش زنان؛ و وجود کمبودها و نقصان‌های بارز پژوهشی در این زمینه، هدف اصلی پژوهش حاضر واکاوی رویکردهای جنسیتی حاکم بر ورزش زنان بر اساس دیدگاه جامعه‌شناختی به‌منظور شناسایی و بررسی مهم‌ترین مؤلفه‌ها و سازه‌های اجتماعی-فرهنگی در این حوزه است. از طرف دیگر، با توجه به پراکندگی پژوهش‌های بسیار در زمینه ورزش زنان، به نظر می‌رسد از این طریق بتوان با تکیه بر رویکردها، دیدگاه و گفتمان‌های اساسی به نگاه جامع‌تر برای ایجاد یک بینش عمیق و کاربردی در حوزه ورزش زنان دست یافت.

روش‌شناسی

پژوهش حاضر از نوع کیفی و با استفاده از روش تحلیل تماتیک (تحلیل مضمون) انجام گرفته است. درواقع، تحلیل تماتیک بر مبنای رویکرد تحلیل استقرایی استوار است؛ رویکرد تحلیل محتوای کیفی انواع مختلفی دارد ولی زمانی که پژوهشگر سعی دارد در حوزه‌ای جدید به فهمی تازه دست یابد و مدل یا نظریه‌ای در آن زمینه تدوین کند، از تحلیل استقرایی بهره می‌گیرد (دلاور، ۲۰۰۹). تحلیل تماتیک اصولاً یک راهبرد توصیفی است که کشف مفاهیم مهم از درون مجموعه‌ای از داده‌های کیفی را تسهیل می‌کند. روش تحلیل مضمون یا تحلیل تماتیک، از طریق کدگذاری داده‌ها و تحلیل آنها مشخص کند که داده‌ها به ما چه می‌گویند. این تحلیل در پی الگو یابی در داده‌هاست. درنهایت، زمانی که الگویی از داده‌ها بدست آمد، تم یا مضمون موردنظر نیز شکل می‌گیرد. تحلیل مضمون، روش‌های بسیاری را در برمی‌گیرد. با توجه به اهداف پژوهش حاضر، تحلیل مضمون حاضر مبتنی بر روش تحلیل مضمون در شبکه مضامین و تحلیل قالب مضامین و مقایسه‌ای است. بر اساس این روش، ابتدا داده‌های متنی مورد پالایش قرار گرفت یعنی برای طبقه‌بندی داده‌ها، ابتدا از هر عبارات، توضیحات، جملات و اشاراتی که به‌نوعی حکایت از ارتباط با موضوع موردپژوهش به لحاظ معنایی دارد استخراج شد و سپس مورد کدگذاری اولیه قرار گرفت. سپس، کدهای اولیه به مقوله‌های معنایی

¹ Butler

² Hegemony

³ Heppner

⁴ Ideology of hegemonic masculinity

⁵ Theme

مشترک گروه‌بندی و در نهایت، بر اساس وجوه مشترک معنایی عبارات گروه‌بندی‌شده در هر مقوله و طی فرآیندی سلسله مراتبی، تم‌های اصل و در مرحله نهایی، تم مرکزی (تم نهایی) شناسایی شد. روش نمونه‌گیری به صورت هدفمند یعنی نظری و یا تئوریک است. به این منظور، منابعی انتخاب شدند که بیش‌ترین اطلاعات و داده برای پاسخ به سؤال پژوهش فراهم می‌کردند. داده‌های متنی با این نمونه‌ها تا آنجا ادامه یافت که محقق به مرحله‌ای اشباع نظری رسید. اشباع نظری معیاری است برای تعیین تعداد نمونه‌ها که بر اساس آن محقق تا جایی به بررسی داده‌های متنی ادامه می‌دهد که پاسخ به سؤال‌های عمده‌ی پژوهش اشباع‌شده با داده‌های جدیدی در فرآیند گردآوری داده‌ها تولید نشود. این فرآیند را نمونه‌گیری نظری می‌خوانند که به دنبال نمونه‌گیری هدفمند می‌آید (عابدی جعفری و همکاران، ۲۰۱۱؛ محمدپور، ۲۰۰۹). براین اساس، با جستجوی کلیدواژه‌های زنان، جنسیت، ورزش، زنانگی و مردانگی، و هنجارهای جنسیتی در مجموعه اسناد و پژوهش‌های معتبر از منابع و پایگاه‌های موثق علمی در بازه زمانی ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۲، پژوهش‌های (خارجی و داخلی) کاملاً مرتبط با مباحث مورد نظر با رویکرد جنسیتی در ورزش زنان مورد بررسی قرار گرفتند و در نهایت ۱۵۰ مقاله علمی پژوهشی معتبر انتخاب و مورد بررسی و تحلیل قرار گرفتند و داده‌های پژوهش در قالب تحلیل مضامین مربوط به گفتمان‌ها طبقه‌بندی شدند. در نهایت شبکه مضامین مرتبط با گفتمان‌های جنسیتی حاکم بر ورزش زنان در قالب شمایک ترسیم شد. روش اعتبارسنجی این پژوهش توسط بازخورد حاصل از تأیید صاحب‌نظران اعمال شد.

یافته‌ها

بر اساس تحلیل تماتیک و کدبندی‌های صورت گرفته از داده‌ها، مهم‌ترین مضمون‌های استخراج‌شده در جدول ۱، به عنوان مضمون سازمان‌دهنده و مضامین پایه به خوبی مشخص شده‌اند. بر اساس، تحلیل مضمون داده‌های پژوهش سه مضمون پایه سبتره هنجارهای جنسیتی در ورزش، شکاف جنسیتی در ورزش و بازنمایی رسانه‌ای ورزش زنان در زمینه مضمون کلی (فراگیر) رویکردهای جنسیتی حاکم بر ورزش زنان حاصل شد که به تفکیک بررسی شده است. ساختار جنسیتی ورزش، حاکمیت نقش‌های جنسیتی و درنهایت نگرش‌ها و باورهای جنسیتی، مضامین پایه مربوط به مضمون (سازمان دهنده) سبتره هنجارهای جنسیتی در ورزش بودند. مضمون ساختار جنسیتی ورزش، کدهای تجلیل از ارزش‌های مردانگی، تأکید بر ارزش‌های زنانه- مردانه در ورزش، توجه به تناسب جنسیتی ورزش‌ها و طبقه‌بندی جنسیتی ورزش‌ها، و درنهایت سلطه مردان بر ورزش را به خود اختصاص داد (حسینی، ۲۰۱۹؛ چن و همکاران، ۲۰۱۵؛ صدیقی و ذکایی، ۲۰۱۵؛ پلازا و همکاران، ۲۰۱۷؛ سجادی و همکاران، ۲۰۱۳؛ یوسفی و همکاران، ۲۰۱۴؛ توسلی، ۲۰۱۰؛ اسپایس، ۲۰۱۶؛ کاپولینو، ۲۰۲۱). کدهای مستخرج مربوط به حاکمیت نقش‌های جنسیتی، فشار بر ورزشکاران برای همنوایی با نقش‌های جنسیتی زنانه- هویت جنسیتی زنان ورزشکار و تقابل آن با هویت ورزشی آنان- میزان باورپذیری نقش‌های جنسیتی توسط ورزشکاران بودند (توسلی و همکاران، ۲۰۱۵؛ والکر و همکاران، ۲۰۱۲؛ حسینی، ۲۰۱۹؛ قربانی و حسینی، ۲۰۱۸؛ بورک، ۲۰۱۰؛ کاپولینو، ۲۰۲۱؛ اسپایس، ۲۰۱۶). همچنین، در ارتباط با مضمون نگرش‌ها و باورهای جنسیتی، مفاهیم تصورات قالبی و کلیشه‌های جنسیتی حاکم بر ورزش، انگ زنی به زنان ورزشکار، طرح‌واره‌های جنسیتی، نگرش زنان ورزشکار به جنسیت، تهدید کلیشه‌ای در ورزش، تأثیرات مخرب و منفی باورهای قالبی در ورزش زنان، ساختارهای سنتی اجتماعی و فرهنگی، ایدئولوژی‌های فرهنگی، اجتماعی حاکم بر جامعه، تغییر معیارهای زنانگی و بدن‌های ایده‌آل در ورزش بیشترین تکرار و تأکید را داشتند (پلازا،

¹ Spice

² Capolino

³ Walker et al

۲۰۱۷؛ حسینی، ۲۰۱۹؛ مارتینی و همکاران^۱؛ ۲۰۱۵؛ جنتایل و همکاران، ۲۰۱۸؛ ریبورن و همکاران، ۲۰۱۵؛ ودهرا، ۲۰۱۲؛ هانون و همکاران^۲؛ ۲۰۰۹؛ چالابایف^۳؛ ۲۰۱۳).

مضمون شکاف جنسیتی در ورزش زنان با سه مضمون نابرابری در حقوق اقتصادی- مالی، نابرابری در پست‌های مدیریتی و اجرایی، تبعیض در دسترسی به منابع تسهیلاتی، نابرابری در فرصت‌های آموزشی و در نهایت حمایت‌های نابرابر اجتماعی مشخص شد. مضمون نابرابری اقتصادی- مالی دربردارنده کدهای پرداخت نابرابر حقوق و دستمزد، مزایای و تسهیلات مالی محدود، نابرابری در قراردادهای مالی، تفاوت در پاداش‌های قهرمانی در ورزش زنان، محدودیت در جذب حامیان مالی مناسب از ورزش زنان را به خود اختصاص داد (چالابایف، ۲۰۱۳؛ حسینی، ۲۰۱۹؛ توسلی، ۲۰۱۰؛ کاپولینو، ۲۰۲۱؛ اسپایس، ۲۰۱۶؛ چن و همکاران، ۲۰۱۵؛ سیج و ایتزن^۴؛ ۲۰۱۳؛ جونز و گریر^۵؛ ۲۰۱۱). در زمینه مضمون نابرابری در پست‌های مدیریتی و اجرایی، کدهای فرصت‌های نابرابر جذب و استخدام، عدم به‌کارگیری زنان در پست‌های مدیریت مناسب، بها ندادن به خواسته‌ها و عدم توجه به توانمندی‌های به زنان شاغل در پست‌های اجرایی، عدم حمایت از روزنامه‌نگاران زن ورزشی، سقف شیشه‌ای در ورزش زنان بیش‌ترین موارد را به خود اختصاص داد (چن و همکاران، ۲۰۱۵؛ پرسلند^۶؛ ۲۰۱۲؛ کشکر و همکاران، ۲۰۱۲؛ منسر، ۲۰۱۱). در مورد مضمون تبعیض در دسترسی به منابع تسهیلاتی، کدهای فرصت‌های نابرابر در زیرساخت‌های و اماکن ورزشی مناسب، محدودیت‌های دسترسی به منابع و امکانات ورزشی، محدودیت‌های رفت‌وآمد، عدم حمایت اسپانسرها در تجهیز و اختصاص امکانات به ورزش زنان از مفاهیم فرعی و پایه بودند (مارتینی و همکاران، ۲۰۱۵؛ ودهرا، ۲۰۱۲؛ پلازا و بوئیشه، ۲۰۱۷؛ کاپولینو، ۲۰۲۱؛ حسینی، ۲۰۱۹؛ چالابایف، ۲۰۱۳؛ توسلی، ۲۰۱۰). همچنین، تفاوت در فرصت‌های مشارکت ورزشی، شرایط تمرینی نامناسب، تخصیص بودجه ناکافی به ورزش بانوان، عدم توجه به استفاده از مربیان متخصص کدهایی بودند که مضمون سطح بالاتر یعنی نابرابری در فرصت‌های یادگیری را بازنمایی کردند (پلازا و همکاران، ۲۰۱۷؛ چن و همکاران، ۲۰۱۵؛ سیج و ایتزن، ۲۰۱۳؛ توسلی، ۲۰۱۰؛ اسپایس، ۲۰۱۶؛ چالابایف، ۲۰۱۳).

در نهایت، مضمون حمایت‌های نابرابر اجتماعی توسط پوشش نامناسب رسانه‌ای، فشارهای اجتماعی- فرهنگی بر ورزش زنان، تبلیغات رسانه‌ای بر اساس نقش‌های سنتی زنانگی، حمایت نابرابر خانواده‌ها از ورزش زنان و دختران، قشربندی‌های جنسیتی اجتماعی بازنمایی و مشخص شد (دیویس و همکاران^۷؛ ۲۰۱۲؛ سیج و ایتزن، ۲۰۱۳؛ کاپولینو، ۲۰۱۲؛ وانبرگ^۸؛ ۲۰۱۱؛ پلازا و همکاران، ۲۰۱۷؛ توسلی، ۲۰۱۰؛ حسینی، ۲۰۱۹). مضمون بازنمایی رسانه‌ای ورزش زنان با سه مضمون ضعف کمیتی رسانه‌ها، تبعیض جنسیتی در رسانه‌ها و پوشش نامناسب خبری از نظر کیفیت مشخص شد. در ارتباط با مضمون ضعف کمیتی رسانه‌ها، کدهای سهم بسیار اندک و ناچیز زنان از ظرفیت‌های موجود در خبرهای ورزشی، تبلیغات محدود رسانه‌ای، نادیده انگاشتن و به حاشیه رانده شدن زنان در رسانه‌های مکتوب و غیرمکتوب بیش‌ترین موارد را به خود اختصاص داد (اسپایس، ۲۰۱۶؛ وانبرگ، ۲۰۱۱؛ کشکر و همکاران، ۲۰۱۲؛ تافت^۹؛ ۲۰۱۱؛ پرسلند^{۱۰}؛ ۲۰۱۲). مضمون تبعیض جنسیتی در رسانه‌ها، توسط مفاهیمی نظیر پوشش خبری با جهت‌گیری‌های جنسیتی، عدم توجه به عملکردها و دستاوردهای ورزشی زنان، کیفیت نامطلوب در پوشش خبری

¹ Martiny et al

² Hannon et al

³ Chalabaev

⁴ Sage & Eitzen

⁵ Jones & Greer

⁶ Pressland

⁷ Davis et al

⁸ Wanneberg

⁹ Toft

¹⁰ Pressland

ورزشکاران زن، حاکمیت ارزش‌های مردسالارانه بر فضای بازنمایی رسانه‌ای، و همچنین تمرکز بر زنانگی سنتی بازنمایی شد (فرناندز و همکاران، ۲۰۱۶؛ قاسمی و همکاران، ۲۰۱۳؛ لامبی و همکاران، ۲۰۱۰؛ وانبرگ، ۲۰۱۱؛ توسلی، ۲۰۱۰؛ اسپایس، ۲۰۱۶؛ سیج و ایتزن، ۲۰۱۳). در نهایت، مضمون ضعف کیفیتی رسانه‌ها، کدهای مربوط به صفحه‌آرایی نامناسب، در حاشیه بودن تصاویر ورزشکاران زن، عدم برنامه‌ریزی یا برنامه‌ریزی نامناسب در زمینه پوشش خبری ورزش بانوان، محتوای خبری با کیفیت پایین را در برداشت (فرناندز و همکاران، ۲۰۱۶؛ سیج و ایتزن، ۲۰۱۳؛ قاسمی و همکاران، ۲۰۱۳؛ اسپایس، ۲۰۱۶؛ یوسفی و همکاران، ۲۰۱۴؛ کشکر و همکاران، ۲۰۱۲).

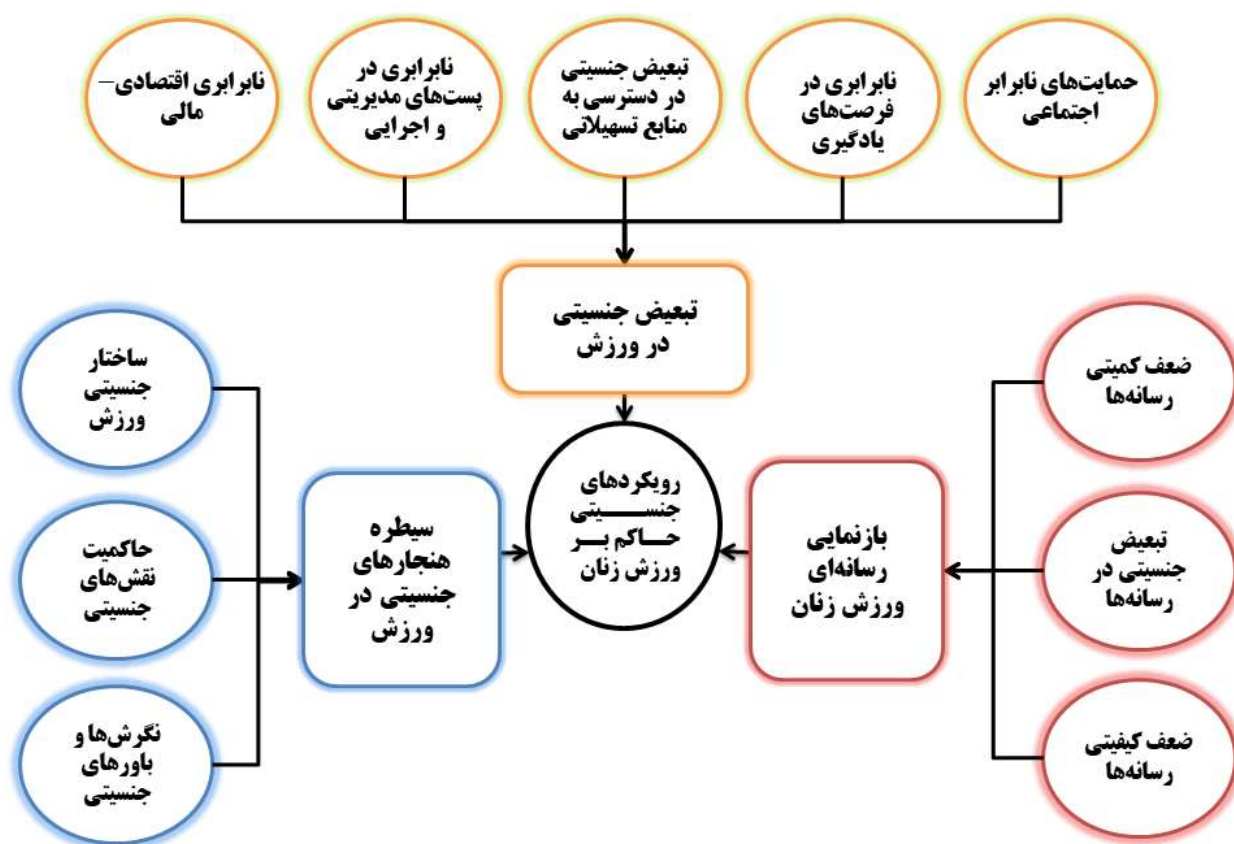
جدول ۱. مضامین کلیشه‌های جنسیتی حاکم بر ورزش زنان

Table 1. Themes of gender stereotypes governing women's sports

مضمون پایه Basic (main) themes	مضمون سازمان‌دهنده Organizing themes	مضمون فراگیر Semantic theme
تأکید بر ارزش‌های زنانه- مردانه در ورزش، تجلیل از ارزش‌های مردانگی، توجه به تناسب جنسیتی ورزش‌ها و طبقه‌بندی جنسیتی ورزش‌ها، سلطه مردان و تجلیل از مردسالاری در ورزش	ساختار جنسیتی ورزش Gender structure of sport	رویکردهای جنسیتی حاکم بر ورزش زنان
فشار بر ورزشکاران برای هم‌نویی با نقش‌های جنسیتی زنانه، هویت جنسیتی زنان ورزشکار و تقابل آن با هویت ورزشی آنان، میزان باورپذیری نقش‌های جنسیتی توسط ورزشکاران	حاکمیت نقش‌های جنسیتی The dominance of gender roles	Gendered dominant approaches of women's sports
تصورات قالبی و کلیشه‌های جنسیتی حاکم بر ورزش، انگ زنی جنسیتی به زنان ورزشکار، طرح‌واره‌های جنسیتی، نگرش زنان ورزشکار به جنسیت، تهدید کلیشه‌ای در ورزش، تأثیرات مخرب و منفی باورهای قالبی در ورزش زنان، ساختارهای سنتی اجتماعی و فرهنگی، ایدئولوژی‌های فرهنگی- اجتماعی حاکم بر جامعه، تغییر معیارهای زنانگی، بدن‌های ایده آل در ورزش	نگرش‌ها و باورهای جنسیتی Gender attitudes and beliefs	
پرداخت نابرابر حقوق و دستمزد، مزایای و تسهیلات مالی محدود، نابرابری در قراردادهای مالی، تفاوت در پاداش‌های قهرمانی، محدودیت در جذب حامیان مالی مناسب از ورزش زنان	نابرابری اقتصادی-مالی Economic-financial inequality	شکاف جنسیتی در ورزش
فرصت‌های نابرابر جذب و استخدام، عدم به‌کارگیری زنان در پست‌های مدیریت مناسب، به‌اندازن به خواسته‌ها و عدم توجه به توانمندی‌های زنان شاغل در پست‌های اجرایی، عدم حمایت از روزنامه‌نگاران زن ورزشی، سقف شیشه‌ای در ورزش زنان	نابرابری در پست‌های مدیریتی و اجرایی Inequality in managerial and executive positions	Gender gap (inequality) in sports
فرصت‌های نابرابر در زیرساخت‌های و اماکن ورزشی مناسب، محدودیت‌های دسترسی به منابع و امکانات ورزشی، محدودیت‌های رفت‌وآمد، عدم حمایت اسپانسرها در تجهیز و اختصاص امکانات به ورزش زنان	تبعیض جنسیتی در دسترسی به منابع تسهیلاتی Gender discrimination in access to resources	
تفاوت در فرصت‌های مشارکت ورزشی، شرایط تمرینی نامناسب، تخصیص بودجه ناکافی به ورزش بانوان، عدم توجه به استفاده از مربیان متخصص	نابرابری در فرصت‌های یادگیری Inequality in learning opportunities	

¹ Lumby

پوشش نامناسب رسانه‌ای، فشارهای اجتماعی، فرهنگی بر ورزش زنان، تبلیغات رسانه‌ای بر اساس نقش‌های سنتی زنانگی، حمایت نابرابر خانواده‌ها از ورزش زنان و دختران، قشربندی‌های جنسیتی اجتماعی	حمایت‌های نابرابر اجتماعی Unequal social supports	
سهم بسیار اندک و ناچیز زنان از ظرفیت‌های موجود در خبرهای ورزشی، تبلیغات محدود رسانه‌ای، نادیده انگاشتن و به حاشیه رانده شدن زنان در رسانه‌های مکتوب و غیر مکتوب	ضعف کمیتی رسانه‌ها Quantitative weakness of the media	بازنمایی رسانه‌ای ورزش زنان
حاکمیت جهت‌گیری جنسیتی در پوشش خبری، نادیده گرفتن و کوچک شمردن عملکردها و دستاوردهای ورزشی زنان، حاکمیت ارزش‌های مردسالارانه بر فضای بازنمایی رسانه‌ای، تمرکز بر زنانگی سنتی	تبعیض جنسیتی در رسانه‌ها Gender discrimination in the media	Media representation of women's sports
صفحه‌آرایی نامناسب، در حاشیه بودن تصاویر ورزشکاران زن، عدم برنامه‌ریزی یا برنامه‌ریزی نامناسب در زمینه پوشش خبری ورزش بانوان، محتوای خبری با کیفیت پایین	ضعف کیفیتی رسانه‌ها Poor quality of media	

شکل ۱. الگوی تحلیل تماتیک رویکردهای جنسیتی حاکم بر ورزش زنان

Table 1. The Pattern of thematic analysis of gender approaches governing women's sports

بحث

بر اساس کدهای مستخرج از تحلیل مضمون داده‌ها، سه مضمون سیطره هنجارهای جنسیتی در ورزش، بازنمایی رسانه‌ای ورزش زنان و شکاف جنسیتی در ورزش توانستند مضمون سطح بالاتر یعنی رویکردهای جنسیتی حاکم بر ورزش زنان را بازنمایی و تبیین نمایند.

سیطره هنجارهای جنسیتی در ورزش

ساختار جنسیتی ورزش مربوط به هنجارهای جنسیتی در ورزش است. در واقع، هنجارهای جنسیتی اجزاء جدایی‌ناپذیر هنجارها و باورهای مسلط در فرهنگ هر جامعه به‌ویژه ورزش زنان محسوب می‌شوند (سجادی و همکاران، ۲۰۱۳؛ چن و همکاران، ۲۰۱۵؛ صدیقی و ذکایی، ۲۰۱۵). بر اساس یافته‌های پژوهش، جو مردانه و ساختار جنسیتی کاملاً بر عرصه ورزش مسلط و حاکم است این موضوع را می‌توان از تشویق و تأیید ویژگی‌های مردانه نظیر خشونت، رقابت‌طلبی مفرط، جنگ‌طلبی، هیجان‌خواهی رقابتی و تمرکز بر بدن تنومند مردانه در ورزش مشاهده نمود (پلازا و همکاران، ۲۰۱۷). بر اساس نظریه‌های فمینیسم انتقادی، ورزش عرصه‌ای برای تولید، بازتولید و دگرگونی‌های مربوط به جنسیت و ساختار روابط جنسیتی در جامعه است، که دقیقاً تمام ارزش‌های مردسالاری و مردانگی مسلط در جامعه را بازتولید می‌نماید. در کدگذاری و تحلیل مضمون داده‌ها، مشخص شد که غالباً تناسب جنسیتی در ورزش‌های رقابتی وجود دارد؛ در واقع، یافته‌ها مؤید وجود یکسری از ترجیحات جنسیتی در ورزش‌های رقابتی برای مردان و زنان است. بر این اساس، فعالیت‌های ورزشی به سمت معیارهایی متمایل‌اند که سبب ایجاد دسته‌بندی‌های مردانگی- زنانگی در ورزش می‌شود. بر اساس نظریه انتقادی فمینیستی، ورزش عرصه‌ای برای شکل‌گیری، بازتولید، مقاومت و دگرگونی ایدئولوژی جنسیتی، یعنی باورهای رایج در مورد مردانگی و زنانگی حاکم بر جامعه است (کوکلی، ۲۰۱۷). بر این اساس، ورزش‌های مختلف به طرز متفاوتی بر نگرش زنان نسبت به جنسیت (زنانگی و مردانگی) تأثیرگذار هستند (یوسفی و همکاران، ۲۰۱۴). بر این اساس، ورزش‌های مبتنی بر قدرت جسمانی، خشونت و رقابت به‌عنوان ورزش‌های مردانه، و فعالیت‌های ورزشی مبتنی بر ظرافت، موزون بودن و زنانگی به‌عنوان ورزش‌های زنانه تلقی می‌شوند. این دیدگاه در افراد جامعه تزریق و به آنها قبولانده می‌شود که متناسب با جنسیت خود در فعالیت‌های ورزشی مردانه یا زنانه شرکت کنند.

حاکمیت نقش‌های جنسیتی از تحلیل مضمون داده‌ها حاصل شد درواقع، دختر یا پسر بودن پیامد مهمی در همه جنبه‌های زندگی یک فرد از جمله تعیین نقش‌های جنسیتی او و چگونگی رفتار بر اساس این نقش‌های جنسیتی در جامعه خواهد داشت (بونسل، ۲۰۱۳). بر اساس نظریه نقش‌های جنسیتی^۱ طی فرایند جامعه‌پذیری و اجتماعی‌شدن، رفتارهای زنان و مردان در زندگی، تعریف‌شده و متمایز است. می‌توان ادعا نمود که تقریباً تمام جوامع بر پایه تفاوت‌های جنسیتی میان زن و مرد سازمان‌یافته است. از طرف دیگر، ورزش نیز تصویر بسیار دقیقی از نقش‌های جنسیتی و میزان باورپذیری آنها در جامعه را در اختیار ما می‌گذارد (کوکلی، ۲۰۱۷؛ لاکر^۲، ۲۰۱۲؛ ویس و نوردن، ۲۰۲۱). بر اساس این نقش‌های جنسیتی، زنان و مردان قابلیت انجام وظایف و کارهایی را دارند که به‌طور معمول با یکدیگر متفاوت هستند. درواقع، خصوصیات و توانایی‌هایی را به زنان اختصاص می‌دهد که در مردان از آنها نشانه‌ای نیست و از طرف دیگر توانایی‌ها و خصوصیات را به مردان نسبت می‌دهد که زنان از آن بی‌بهره‌اند. مثلاً از زنان انتظار

¹ Gender Stereotypes

² Theory of gender roles

³ Laker

می‌رود که بر اساس نقش‌های جنسیتی سنتی، وظایف و فعالیت‌های با توان بدنی بالا، پربرخورد و رقابتی را به عهده بگیرند و در این‌گونه فعالیت‌ها که متناسب با نقش‌های مردانه شرکت نکنند؛ یعنی فعالیت‌های و نقش‌هایی به عهده بگیرند که بر ظرافت و زیبایی زنانه تمرکز دارد. همچنین بر اساس نتایج یافته‌های جدول، ورزش عرصه‌ای ارزشمند برای شکل‌دهی به هویت‌های جنسیتی ورزشکاران زن بوده و بین هویت ورزشی و نقش جنسیتی بازیکنان حرفه‌ای ارتباط تنگاتنگ برقرار است (قربانی و حسینی، ۲۰۱۸). تحلیل مضمون داده‌ها نشان داد زنان ورزشکار هویت‌های بدنی خود را در ورزش بر اساس هویت جنسیتی خود شکل می‌دهند. درواقع، بر اساس معیارها و هنجارهای جنسیتی، زنان بر ویژگی‌های زنانه بدن خود، نوع آرایش، تناسب بدنی و مدیریت بدن خود تمرکز می‌کنند تا از مرزهای زنانگی ایده آل که موردقبول جامعه است تخطی نکنند. همچنین هویت ورزشی ورزشکاران زن، نوع رفتارها، باورها و نگرش‌های آنها در عرصه ورزش نیز در راستای این هویت جنسیتی قرار می‌گیرد.

نگرش‌ها و باورهای جنسیتی، از مضامین حاکمیت‌های جنسیتی در شبکه تحلیل مضمون بود. بر این اساس، زنان در ورزش با نگرش‌ها و باورهای جنسیتی زیادی روبرو هستند (پلازا، ۲۰۱۷؛ چالابایف، ۲۰۱۳). باورهای جنسیتی نظیر «ورزش برای مردان است»، «فوتبال ورزش مردانه است»، «زنان، هویت زنانه خود را از طریق تمرین ورزشی با سطوح بالای رقابت از دست می‌دهند» و «ورزش زنان اصولاً جذابیت ندارد و خسته‌کننده است» در مقابل زنان قرار دارد. بر اساس این کلیشه‌ها و باورهای جنسیتی، مردها قوی، مسلط، مستقل و ورزشکار تصور می‌شوند درحالی‌که زنان به‌عنوان افرادی ساکت، منفعل، مطیع و حمایت‌گر تلقی می‌شوند. این دیدگاه اجتماعی به‌وضوح و به‌شدت در قلمرو ورزش تعبیه‌شده است. زنان ورزشکار اغلب به دلیل باورهای جنسیتی همواره در جایگاه پایین‌تری نسبت به مردان ورزشکار قرار می‌گیرند (چالابایف، ۲۰۱۳؛ ودهرآ، ۲۰۱۲). در واقع، اگرچه امروزه زنان در بسیاری از حوزه‌های غیرورزشی رشد و موفقیت بسیاری داشته‌اند اما همچنان در بستر ورزش و میدان مسابقه، ابتدا به‌عنوان زن و سپس به‌عنوان ورزشکار در نظر گرفته می‌شوند. تحلیل داده‌ها نشان می‌دهد چگونه هویت یک زن و ویژگی‌های زنانگی او یک برساخت اجتماعی است که باورها و هنجارهای حاکم بر جامعه آن را تعریف و القا می‌کند.

از طرف دیگر، نمی‌توان از اثرات سوء و مخرب کلیشه‌های جنسیتی بر عملکرد زنان در ورزش غافل شد (چالابایف، ۲۰۱۳؛ جنتایل و همکاران، ۲۰۱۸؛ مارتینی و همکاران، ۲۰۱۵)؛ چون کلیشه‌ها مانند سدی محکم از پیشرفت و رشد زنان در عرصه ورزش جلوگیری می‌کنند (کوکلی، ۲۰۱۷). تحلیل مضمون داده‌ها نشان دادند کلیشه‌های جنسیتی علاوه بر انتخاب فعالیت‌های ورزشی و مشارکت ورزشی زنان، بر عملکرد زنان ورزشکار نیز تأثیرگذار است. بر اساس این باورهای جنسیتی، ورزشکاران زن غالباً باید خود را در زمین ثابت کنند تا بر موانع، کلیشه‌ها و تصورات غلط مربوط به ظاهر بدنی و هویت ورزشی خود غلبه کنند (ریبورن، ۲۰۱۵). در این رابطه، کوکلی (۲۰۱۷) بر لزوم انجام تغییرات ایدئولوژیک و فرهنگی در زمینه تغییر این کلیشه‌ها و ارزش‌های سوء در ورزش زنان بسیار تأکید می‌کند. به‌طورکلی باید بیان نمود از یک‌طرف، جامعه هنجارها و کلیشه‌های جنسیتی خود را به باورها و نگرش زنان تزریق می‌کند و از وی خواستار زنی با هویت زنانگی ایده‌آل است و از طرف دیگر این زن ورزشکار برای شکل دادن به هویت واقعی، غیرنمایشی و حتی هویت ورزشی خود دائماً در تلاش است. درنهایت این زنان هستند که تصمیم می‌گیرند بر کدام نوع از هویت خود تأکید و تمرکز بیشتری داشته باشند و آن هویت را به‌عنوان بخشی از شخصیت یا وجود خود (خودپنداره) بپذیرند. به‌طورکلی، تلاش برای حفظ جذابیت‌های زنانه، تأکید بر ویژگی‌های زنانگی و انطباق با

¹ Vadhera

² Gentile et al

³ Rayburn et al

هنجارهای سنتی (زنانگی سنتی)، تشویق برای تأیید و تحسین شدن توسط دیگران به‌ویژه مردان، همگی حاکی از آن است که زنان ورزشکار برای به رسمیت شناخته شدن توسط جامعه با هجوم معیارهای زنانگی مواجه‌اند معیارهای که در صورت عدم کسب آنها، هویت جنسیتی و زنانگی آنان زیر سؤال خواهد رفت.

شکاف جنسیتی در ورزش زنان

مهم‌ترین گزاره نظری دیدگاه فمینیسم انتقادی این است که جهان ورزش تحت سیطره جهت‌گیری‌های مردانه است، و همین رویکرد مرد محور از جمله عامل‌های مهم اصلی شکل‌گیری صورت‌های مختلف نابرابری جنسیتی در عرصه ورزش بوده است (هارگریوز و اندرسون، ۲۰۱۴؛ بروک، ۲۰۲۰؛ کوکلی، ۲۰۱۷؛ بورک، ۲۰۰۱). بر اساس یافته‌ها، این موضوع شامل نابرابری در حقوق اقتصادی- مالی مانند پرداخت نابرابر حقوق و دستمزد، مزایای و تسهیلات مالی محدود، نابرابری در قراردادهای مالی- پاداش‌های قهرمانی در ورزش زنان، تبعیض در دسترسی به منابع تسهیلاتی نظیر اماکن ورزشی محدود برای زنان، محدودیت‌های رفت‌وآمد عدم حمایت پشتیبان‌های مالی در ورزش زنان و سایر عوامل مرتبط با آن را در برمی‌گیرد. درواقع، همواره زنان و سایر مسائل مرتبط به آنان در درجه دوم اهمیت قرار دارد. به عقیده بسیار از صاحب‌نظران، زنان در طول تاریخ همواره از منابع کمیاب مانند پول و درآمد و اعتبار و قدرت به دور نگه‌داشته شده‌اند و در موقعیتی فرو دست قرار گرفته‌اند. از این‌رو، در جامعه و به تبع آن در ورزش، هنوز به‌طور کامل برابری ایجاد نشده است و برابری جنسیتی توده مردم را در برنگرفته است (حسینی، ۲۰۱۹). مضمون دیگری از تبعیض جنسیتی، نابرابری در پست‌های مدیریت و اجرایی است. براین اساس، نابرابری و شکاف جنسیتی در سطح اداری و مدیریتی ورزش نیز بسیار آشکار است. زنان از فرصت‌های برابر استخدامی برخوردار نیستند، به خواسته‌ها و توانمندی‌های مسئولین زن شاغل در سازمان‌های ورزشی کمتر توجه شده و غالباً، زنان برای تصدی پست‌های مناسب سازمانی بکار گرفته نمی‌شود و از آنان برای احراز پست‌های بالاتر سازمانی حمایت نمی‌شود. پدیده‌ای که به‌عنوان سقف شیشه‌ای در سازمان‌ها از آن یاد می‌شود؛ یعنی باوجود توانایی‌های بالای زنان، به دلیل حاکمیت مردان و ساختار مردسالارانه حاکم بر ارزش‌های سازمان، از زنان حمایت نمی‌شود.

علاوه بر این، مضمون حمایت نابرابر اجتماعی هم در شبکه مضامین مرتبط با مضمون تبعیض جنسیتی در ورزش وجود دارد. این مضمون، پوشش رسانه‌ای نامناسب، تبلیغات رسانه‌ای بر محوریت نقش‌های سنتی زنانگی و فشارها و قشربندی‌های جنسیتی اجتماعی وارد بر زنان حتی توسط خانواده‌ها در عرصه ورزش را دربر می‌گیرد. درواقع، کوکلی (۲۰۱۷) بیان می‌کند باوجود افزایش چشمگیر زنان در عرصه‌های ورزشی به‌صورت تماشاگر، ورزشکار و چه در سایر نقش‌ها، اما همچنان باید در مورد رشد و پیشرفت زنان در عرصه ورزش و همچنین، تبعیض و نابرابری‌های جنسیتی بااحتیاط صحبت نمود. باوجودآنکه در بسیاری از کشورهای غربی در طول دهه‌های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰، فعالان حقوق مدنی شروع به افشای نابرابری جنسیتی در بسیاری از زمینه‌های قوانین و جامعه کردند و اگرچه قوانینی مانند عنوان سند نهم^۱ برای بهبود و تغییر سطح نابرابری در ورزش وضع شد، با این حال، بسیاری از محققان معتقدند و استدلال می‌کنند که هنوز راه طولانی برای دستیابی به برابری جنسیتی واقعی در ورزش وجود دارد (سیج و ایترن، ۲۰۱۳؛ جونز و گریر، ۲۰۱۱). در ورزش ایران نیز مانند سایر کشورها، ابعاد نابرابری جنسیتی به شکل‌های مختلفی خود را نمایان می‌سازد. در اختیار داشتن منابع قدرت جامعه در یک جنس، موجب برتری قدرت او بر جنس مخالف شده و موجب می‌شود تا جنس مخالف تحت سلطه و نفوذ قدرت برتر او درآید. عرصه ورزش نیز از این قاعده مستثنی نیست. این

¹Title IX

² Jones & Greer

موضوع، عدم حمایت خانواده‌ها از ورزش دختران و زنان تا فشارهای اجتماعی بر زنان بر اساس هنجارهای سنتی مردسالارانه و نقش‌های زنانگی را در برمی‌گیرد. بنابراین دیویس (۲۰۱۲) تقویت مفهوم بی‌اساس «جنس ضعیف» تلاشی برای حفظ ورزش به‌عنوان یک مقوله مردانه است (دیویس و همکاران، ۲۰۱۲). مرور تاریخی بیشتر جوامع، بیان‌کننده نقش حاشیه‌ای زنان در ورزش است. وجود هژمونی مردانه و سلطه ارزش‌ها و نظام مردسالارانه در عرصه ورزش را می‌توان به‌خوبی مشاهده نمود. صدر (۲۰۱۹) بیان می‌کند سال‌هاست که جمله کلیشه‌ای نیمی از جمعیت کره خاکی را زنان تشکیل داده‌اند دائماً تکرار می‌شود، ولی جایگاه این نیمه در قلمرو ورزش، چه به‌عنوان ورزشکار و چه در قالب تماشاگر، حتی در کشورهایی که بر برابری زن و مرد پا می‌فشارند، هنوز مبهم و ناآشکار باقی‌مانده است (صدر، ۲۰۱۹). به نظر می‌رسد عرصه ورزش هنوز مبتنی بر هنجارهای جنسیتی و سوگیری‌های جنسیتی به نفع مردان است (فرناندز و همکاران، ۲۰۱۶).

بازنمایی رسانه‌ای ورزش زنان

براساس یافته‌ها، زنان در رسانه‌های خبری با توجه به ضعف در کمیت اخبار، عدم کیفیت پوشش خبری و همچنین سوگیری‌های جنسیتی به حاشیه رانده شده‌اند؛ این موضوع با سه مضمون بازنمایی نامناسب کمیتی، شکاف جنسیتی در رسانه‌ها و پوشش نامناسب خبری از نظر کیفیت مشخص شده است. از نظر ضعف کمیتی رسانه‌ها، جای هیچ تردیدی نیست که امروزه رسانه و ورزش پیوندی تنگاتنگ و رابطه ناگسستنی با یکدیگر دارند و نقش بسیار برجسته‌ای در این زمینه ایفا می‌کنند (کوکلی، ۲۰۱۷؛ وودز، ۲۰۱۶). با این وجود، علی‌رغم دستاوردها و تلاش‌های قابل توجه زنان به‌ویژه بانوان ایرانی، سهم آنان از ظرفیت‌های موجود در خبرهای ورزشی رسانه‌های گروهی یعنی رسانه‌های مطبوعاتی مکتوب و همچنین رسانه‌های تصویری مانند تلویزیون بسیار پایین است (پرسلند، ۲۰۱۲؛ کوکی و همکاران، ۲۰۱۳). با وجود اینکه طی دهه‌های اخیر، مشارکت دختران جوان در ورزش افزایش یافته است، اما فاصله بین پوشش خبری ورزش زنان و مردان از لحاظ پخش تلویزیونی پر نشده و حتی بیشتر شده است. با اینکه گزارش‌ها و اخبار تلویزیونی مهم‌ترین منابع اطلاع‌رسانی در ورزش هستند، ولی همچنان تمایل به نادیده گرفتن یا به حاشیه راندن ورزش بانوان دارند. به‌طور کلی، گزارش‌های ورزشی و امور مربوط به ورزش زنان در رسانه‌ها، درصد بسیار کمی از پوشش خبری در رسانه‌های معتبر جهان را به خود اختصاص داده است (کشکر و همکاران، ۲۰۱۲؛ تافت، ۲۰۱۱). در یک جمع‌بندی، تحلیل داده‌ها، مؤید پوشش خبری ضعیف زنان از نظر مدت‌زمان اختصاص‌یافته پایین به اخبار زنان، جایگاه نامناسب اخبار زنان در جدول پخش برنامه‌های ورزشی، بی‌توجهی یا نبود برنامه‌ریزی خبری برای پوشش خبری بانوان در ورزش و درصد پایین مطالب عنوان‌شده در مورد اخبار زنان در انواع رسانه‌های گروهی مکتوب و تصویری است.

کدگذاری یافته‌ها در زمینه مضمون تبعیض جنسیتی در رسانه‌ها نشان داد ورزش در تلویزیون و دیگر رسانه‌های گروهی، صرفاً یک مقوله مردانه است و در آن جنسیت خاصی مدنظر است. در واقع، کدهای مستخرج از تحلیل تماتیک داده‌ها نشان‌دهنده شکاف جنسیتی و پوشش خبری غالباً با جهت‌گیری‌های جنسیتی رسانه‌هاست. قاسمی و همکاران (۲۰۱۳) بیان می‌کنند میزان تمرکز بر موفقیت‌ها و قابلیت‌های زنان بیش‌تر تحت تأثیر موفقیت آنان در مسابقات است، درحالی‌که مردان بدون توجه به نتیجه مسابقات، همواره در سر تیترو بر جلد نشریات قرار می‌گیرند. بر اساس نتایج داده‌ها، در بررسی مطالب روزنامه‌های ورزشی مشخص شد زنان ورزشکار در قالب چهار مفهوم ضعف فکری، مرجعیت مردان، مادر و خواهر بودن و جذابیت‌های ظاهری به نمایش گذاشته می‌شوند. تحلیل داده‌ها در مورد روزنامه‌های

ورزشی آمریکا، کانادا و انگلیس در مورد زنان ورزشکار نشان داد که ورزش‌های مناسب جنس^۱ یعنی ژیمناستیک، شنا و تنیس بیش از رشته‌های جنسیتی نشده (خنثی) مثل والیبال، فوتبال، هاکی و سافتبال انعکاس تصویری داشتند و حتی تعداد عکس‌های این گروه به دلیل جذابیت‌های جنسی آن، بیش از تعداد میانگین عکس در صفحات اول و دیگر صفحات بودند. هرچند با گذشت زمان، نشریه‌ها بیشتر از قبل به زنان توجه می‌کنند، اما تمرکز آنها بر جاذبه‌های جنسی زنان ورزشکار بیش از توانایی و مهارت‌های ورزشی آنهاست و در واقع، از این موضوع به‌عنوان امتیازی برای ارتقای درآمدهای تجاری و توسعه بازاریابی خود بهره می‌گیرند.

به‌طور کلی، آنچه در این روزنامه‌ها در مورد زنان ورزشکار یا ورزش زنان ارائه می‌شود، بر اساس قالب‌های رسانه‌ای و برحسب مقاصد معینی است که در آن تمایل دارد زن را در چارچوب‌های زنانگی و جنسیتی سنتی حفظ کند. به‌طور کلی، پوشش خبری با محوریت تمرکز بر زنانگی سنتی بجای عملکردهای ورزشی زنان ورزشکار است. در محتوای اخبار، اموری مانند تشویق‌ها، رقابت‌های داخلی و گزارش‌های خبری به زنان تعلق دارد و بیشترین میزان اخبار انتقادی تحلیلی و اخبار رقابت‌های خارجی به مردان تعلق دارد، درواقع، جهت‌گیری مثبت اخبار ورزشی زنان بیش از مردان است. بر اساس دیدگاه فمینیسم انتقادی، مدیران نشریات، اخبار ورزشی را به شکلی مدیریت می‌کنند که تصویر پذیرفته‌شده از زن به‌عنوان موجودی دور از خشونت و دارای ظرافت و ویژگی‌های زنانه یعنی مبتنی بر هنجارهای زنانگی سنتی در اذهان اعضای جامعه ثابت بماند (لامبی و همکاران، ۲۰۱۰؛ وانبرگ، ۲۰۱۱؛ لیسک، ۲۰۱۰).

ضعف کیفیتی رسانه‌ها: علاوه بر آمارهای کمی، یافته‌ها کیفیت نامناسب پوشش خبری ورزش زنان را بازنمایی نمود. در واقع، تصویر بانوان ورزشکار در خبرهای ورزشی، در مقایسه با عکس مردان ورزشکار کمتر به شکل رنگی درج می‌شود و در اکثر مطالب مربوط به زنان، آنها با لباس غیرورزشی و از نمای دور به نمایش می‌گذارند. در حقیقت این‌گونه بازنمایی‌ها، نشان از نادیده گرفتن و به رسمیت نشناختن دستاوردها و تلاش‌های بانوان در عرصه ورزش کشور است. بنابر نظر محققان، این موضوع از اهمیت زنان ورزشکار در مقایسه با مردان می‌کاهد و به‌نوعی آنان را به‌دور از ورزش و دغدغه‌ها و مسائل خاص این حوزه نشان می‌دهد (کشکر و همکاران، ۲۰۱۲). از طرف دیگر، با توجه به بافت فرهنگی کشور، اعتقادات مذهبی و قوانین موجود، نمایش زنان را بدون پوشش مناسب مجاز نمی‌داند؛ بنابراین، انعکاس تصویری زنان ورزشکار در تمامی رشته‌های ورزشی همواره با محدودیت همراه است. برجسته‌سازی اخبار ورزشی مردان با درج آنها در صفحه اول با ارزش‌گذاری بالا و تخصیص اکثریت قالب روزنامه به اخبار مردان و همچنین اختصاص اخبار مالی به مردان، همگی گویای مدیریت اخبار به نفع جایگاه ورزش مردان در جامعه است. نظریه فمینیسم انتقادی در این زمینه صادق است که ورزش در نظر جامعه، امری مردانه تلقی می‌شود و با انتخاب و درج عکس‌هایی که در آنها هر چه بیش‌تر زنان دور از عرصه ورزش نشان داده شود و این پیام به جامعه القا می‌شود (یوسفی و همکاران، ۲۰۱۴؛ قاسمی و همکاران، ۲۰۱۳). به‌طور کلی، همه مضامین فوق نشان از شکاف عمیق بین وضع موجود و وضع مطلوب نقش رسانه‌ها در ورزش بانوان کشور دارد. در صورتی که رسانه می‌تواند پله ترقی ورزش زنان باشند. با این وجود، زنان تا اندازه زیادی از صحنه ورزش غایب هستند و با این‌گونه برخورد با آنان، زنان را آن‌گونه که درباره آنان می‌خوانیم و می‌شنویم، درک خواهیم کرد. این مسئله موجب کوچک شمردن آنها و تلاش‌های ورزشی‌شان و در نتیجه نادیده انگاشتن و به‌مرور زمان حذف آنان از صحنه‌های بین‌المللی ورزش خواهد شد.

¹ Gender-appropriate sport

² Lisec

نتیجه‌گیری کلی و پیام مقاله

به‌طور کلی، باتوجه به اهمیت مباحث جنسیتی در حوزه ورزش، بررسی رویکردها و گفتمان‌های جنسیتی حاکم بر ورزش زنان می‌تواند دیدگاه‌های عمیق و جدیدی از رویکردهای این‌چنینی برای متخصصان، پژوهشگران، ورزشکاران و سایر افراد ذینفع و ذی‌نفوذ ایجاد نماید. در یک دیدگاه کلی، تمامی مضامین استخراج‌شده این پژوهش در سطح میانی و مفاهیم گسترده پایه در سطح خرد، همگی به هم مرتبط بودند و رابطه تنگاتنگی بین این مقولات در زمینه ترسیم رویکردهای جنسیتی در ورزش زنان وجود دارد. بر اساس شبکه مضامین ترسیم‌شده، می‌توان به این نتیجه رسید مجموع این مضامین به‌خوبی می‌تواند گفتمان‌های جنسیتی اساسی را در ورزش زنان بازنمایی کنند. درنهایت، مشارکت ورزشی باید وسیله‌ای برای زنان باشد تا نابرابری‌ها و تعصبات جنسیتی نادرست را از بین ببرند، و خود را توانمند سازند. اگرچه پیشرفت‌های زیادی در ورزش زنان حاصل گردیده است، بااین‌وجود، هنوز پیش‌داورها و شیوه‌های تبعیض‌آمیز زیادی وجود دارد که زنان را از رسیدن به آن اهداف ایدئال منع می‌کند. دستاوردهای زنان در ورزش تا به امروز نشان داده است که ورزش زنان این پتانسیل را دارد که زنان ورزشکار موفق را به نمایش بگذارد؛ بنابراین با انجام چنین پژوهش‌هایی، شاید بتوان به‌طور مثبت بر جنبه‌های سیستماتیک مانند باورهای جامعه در مورد زنان و در نتیجه در آینده بر سیاست‌های ورزشی زنان تأثیر مثبتی گذاشت.

محدودیت‌ها

با توجه به گستردگی مفهوم جنسیت و وسعت داده‌ها در این زمینه، به ویژه در حوزه ورزش زنان، تدوین، گردآوری و تبیین داده‌ها در یک ساختار منسجم و هماهنگ نیاز به زمان، موشکافی و همچنین، دقت اجرایی و تفسیری بالایی داشت.

پیشنهاد برای مطالعات آتی

به‌منظور درک و شناسایی مفاهیم گسترده و بینش‌های کاربردی‌تر از ورزش زنان، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌هایی مبنی بر بررسی تجربه زیسته ورزشکاران و سایر افراد درگیر در ورزش زنان به‌طور جامع‌تری انجام شود.

ملاحظات اخلاقی

رعایت دستورالعمل‌های اخلاقی

کلیه حقوق و دستورالعمل‌های اخلاقی در مقاله حاضر به صورت علمی و مدون رعایت شده است.

منابع مالی

پژوهش حاضر با هزینه شخصی انجام شده است و هیچ‌گونه حمایت مالی وجود نداشت.

مشارکت نویسندگان

همه نویسندگان مقاله حاضر، در تدوین پژوهش، میزان مشارکت یکسان و برابری داشتند.

تعارض منافع

پژوهش حاضر به هیچ وجه دارای تضاد منافع نیست.

تقدیر و تشکر

از تمام کسانی که در انجام پژوهش ما را یاری نمودند، سپاسگزاریم.

References

- Abedi Ja'fari, H., Taslimi, M., Faghihi, A., & Sheikhzade, M. (2011). Thematic Analysis and Thematic Networks: A Simple and Efficient Method for Exploring Patterns Embedded in Qualitative Data Municipalities. *Strategic Management Thought*, 5(2), 151-198. [<https://doi.org/10.30497/smt.2011.163>] [In Persian]
- Ghasemi, H., Farahani, A., Shakarami, Z., & Hoseini, S. (2013). Content analysis of sports programs with emphasis on state television coverage of women's sport. *Communication Management in Sport Media*, 1(2), 23-30. [<https://doi.org/20.1001.1.23455578.1392.1.2.3.1>] [In Persian]
- Bunsell, T. (2013). *Strong and Hard Women: An ethnography of female bodybuilding*. London: Routledge. [[Link](#)]
- Burke, M. (2010). A feminist reconstruction of liberal rights and sport. *Journal of the Philosophy of Sport*, 37(1), 11-28. [<https://doi.org/10.1080/00948705.2010.9714763>]
- Birrell, S. (2000). Feminist theories for sport. *Handbook of sports studies*, 61-76. [[Link](#)]
- Brooke, M. (2020). 'Feminist' in the sociology of sport: An analysis using legitimation code theory and corpus linguistics. *Ampersand*, 7, 100068. [<https://doi.org/10.1016/j.amper.2020.100068>]
- Burke, M. (2001). *Sport and traditions of feminist theory* [Doctoral dissertation, Victoria University]. [[Link](#)]
- Butler, J. (2004). *Undoing gender*. Psychology press. [[Link](#)]
- Capolino, G. (2021). How Gender Stereotypes Influence Men's and Women's Sports. [[Link](#)]
- Chalabaev, A., Sarrazin, P., Fontayne, P., Boiché, J., & Clément-Guillotin, C. (2013). The influence of sex stereotypes and gender roles on participation and performance in sport and exercise: Review and future directions. *Psychology of Sport and Exercise*, 14(2), 136-144. [<https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2012.10.005>]
- Chen, S., Ratburn, B., & Phillips, C. (2015). Female College Athletes' Perceptions on Gender Stereotypes and Discrimination in Collegiate Athletics. [[Link](#)]
- Coakly, j. (2017). *Sport in Society: Issues and controversies*, Twelfth Edition, Graw Hill Publication, United States. [[Link](#)]
- Cooky, C., Messner, M. A., & Hextrum, R. H. (2013). Women play sport, but not on TV: A longitudinal study of televised news media. *Communication & Sport*, 1(3), 203-230. [<https://doi.org/10.1177/2167479513476947>]
- Cox, B., & Thompson, S. (2000). Multiple bodies: Sportswomen, soccer and sexuality. *International review for the sociology of sport*, 35(1), 5-20. [<https://doi.org/10.1177/101269000035001001>]
- Cresswell, T.J. (1992). *In place/out of place: Geography, ideology and transgression*. The University of Wisconsin-Madison. [[Link](#)]
- Fernandez, C.R., Betancur, J.O., & de la Cuadra, J.P. (2016). Athletic body stereotypes in the academic training of students in the Physical Activity and Sport Sciences. *Journal of Human Sport and Exercise*, 11(1), 74-88. [[Link](#)]
- Davis, K. K., & Tuggle, C. A. (2012). A gender analysis of NBC's coverage of the 2008 Summer Olympics. *Electronic News*, 6(2), 51-66. [<https://doi.org/10.1177/1931243112452261>]
- Delavar, A. (2009). Qualitative Methodology. *Strategy Journal*, 19 (54). [[Link](#)] [In Persian]
- Douglas, M. (1986). *How institutions think*. Syracuse University Press. [[Link](#)]
- Garrett, S. (1998). *Gender*: Routledge [[Link](#)]

- Gentile, A., Boca, S., & Giammusso, I. (2018). 'You play like a Woman!' Effects of gender stereotype threat on Women's performance in physical and sport activities: A meta-analysis. *Psychology of Sport and Exercise*, 39, 95-103. [<https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2018.07.013>]
- Ghasemi, H., Farahani, A., Shakarami, Z., & Hoseini, S. (2013). Content analysis of sports programs with emphasis on state television coverage of women's sport. *Communication Management in Sport Media*, 1(2), 23-30. [[Link](#)] [In Persian]
- Ghorbani, L., & Hosseini, M. (2018). investigate the relationship between athletic identity and gender roles in professional futsal players took the province in Hormozghan. *Applied Research in Sport Management*, 7(2), 27-34. [<https://doi.org/20.1001.1.23455551.1397.7.2.2.3>] [In Persian]
- Hannon, J., Soohoo, S., Reel, J., & Ratliffe, T. (2009). Gender stereotyping and the influence of race in sport among adolescents. *Research quarterly for exercise and sport*, 80(3), 676-684. [<https://doi.org/10.1080/02701367.2009.10599608>]
- Hargreaves, J. (1997). Women's boxing and related activities: Introducing images and meanings. *Body & Society*, 3(4), 33-49. [<https://doi.org/10.1177/1357034X97003004002>]
- Hargreaves, J. (2002). *Sporting females: Critical issues in the history and sociology of women's sport*. Routledge. [[Link](#)]
- Hargreaves, J., & Anderson, E. (Eds.). (2014). *Routledge handbook of sport, gender and sexuality*. Routledge. [[Link](#)]
- Hargreaves, J., & Vertinsky, P. A. (Eds.). (2007). *Physical culture, power, and the body* (p. 1). London: Routledge. [[Link](#)]
- Harris, J.P., & Penney, D. (2002). Research in Physical Education. Priority Areas for Investigation. *British Journal of Teaching Physical Education*, 33 (2), 6-10. [[Link](#)]
- Hoeber, L. (2008). Gender equity for athletes: Multiple understandings of an organizational value. *Sex Roles*, 58, 58-71. [[Link](#)]
- Hosseini, P. (2019). Stereotypes of sexual and gender identity: dualities of male and female, feminine and masculine, femininity and masculinity in Iranian women's sports. *Azadi Andisheh magazine*, 7, 220-250. [[Link](#)] [In Persian]
- Jones, A., & Greer, J. (2011). You Don't Look Like an Athlete: The Effects of Feminine Appearance on Audience Perceptions of Female Athletes and Women's Sports. *Journal of Sport Behavior*, 34(4). [[Link](#)]
- Keshkar, S., Ghasemi, H., & Shiroie, A. (2012). The Relationship between News Management Components and Sport Reports with an Emphasis on Gender Orientation in Sport Newspapers. *Sport Management Journal*, 4(14), 5-29. [<https://doi.org/10.22059/jsm.2012.28902>] [In Persian]
- Laker, A. (2012). *Sociology of sport and physical education: An introduction*. Routledge. [<https://doi.org/10.4324/9780203194119>]
- Lisec, J.P.S. (2010). *Gender Inequality in the New Millennium: A Narrative Analysis of WNBA Representations in the New Media* [Doctoral dissertation, Miami University]. [[Link](#)]
- Lorber, J. and Martin, P.Y. (2007) The Socially Constructed Body: Insights From Feminist Theory. In: P. Kivist, eds. *Illuminating Social Life*. London: Sage, p. 226-244. [[Link](#)]
- Lumby, C., Caple, H., & Greenwood, K. (2010). Towards a level playing field: Sport and gender in Australian media. Retrieved November, 2, 2010. [[Link](#)]
- Martiny, S.E., Gleibs, I. H., Parks-Stamm, E.J., Martiny-Huenger, T., Froehlich, L., Harter, A.L., & Roth, J. (2015). Dealing with negative stereotypes in sports: The role of cognitive anxiety when multiple identities are activated in sensorimotor tasks. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 37(4), 379-392. [<https://doi.org/10.1123/jsep.2014-0284>]

- McGannon, K.R., Schinke, R.J., Ge, Y., & Blodgett, A.T. (2019). Negotiating gender and sexuality: A qualitative study of elite women boxer intersecting identities and sport psychology implications. *Journal of Applied Sport Psychology*, 31(2), 168-186. [<https://doi.org/10.1080/10413200.2017.1421593>]
- Messner, M. (2011). Gender ideologies, youth sports, and the production of soft essentialism. *Sociology of sport journal*, 28(2), 151-170. [<https://doi.org/10.1123/ssj.28.2.151>]
- Mohammadpour, A. (2009). Qualitative data analysis: Procedures and models. *Journal of anthropology*, 1, 127-160. [[Link](#)] [In Persian]
- Orbach, S. (2019) *Bodies*. 2nd ed. London: Profile Books. [[Link](#)]
- Plaza, M., & Boiché, J. (2017). Gender stereotypes, self, and sport dropout: a one-year prospective study in adolescents. *Movement & Sport Sciences-Science & Motricité*, (96), 75-84. [<https://doi.org/10.1051/sm/2017018>]
- Plaza, M., Boiché, J., Brunel, L., & Ruchaud, F. (2017). Sport= male... But not all sports: Investigating the gender stereotypes of sport activities at the explicit and implicit levels. *Sex roles*, 76, 202-217. [<https://doi.org/10.1007/s11199-016-0650-x>]
- Pressland, A. (2012). 'Still Struggling After All These Years?': *The Representation of Sportswomen in Middle-brow British Newspapers 2008-2009* [Doctoral dissertation, University of York]. [[Link](#)]
- Sadr, H. (2019). *Once Upon a Time Football*. Cheshme Publishing House, Tehran. [[Link](#)] [In Persian]
- Sajjadi, M., Shatab Bushehri, N., Mahdipour, A., & Beshlideh, K. (2013). *Comparison of the gender role of female athletes participating in female and male sports based on the textual model*, Master's Thesis, School of Physical Education and Sports Sciences, Department of Movement Behavior and Sports Psychology, Winter. [[Link](#)] [In Persian]
- Seddighi, S., & Zokaei, M. (2015). Femininity and Sport. *Women's Studies Sociological and Psychological*, 13(2), 67-92. [<https://doi.org/10.22051/jwsps.2015.2050>] [In Persian]
- Spice, R. C. (2016). Strong is the new slim: a study of the body and gender amongst female free weights users. [[Link](#)]
- Stubbs, J. (2013). 'Lez' Play Rugby: Managing the Lesbian Stereotype On and Off the Rugby Pitch. *Wheaton College Academic Festival*. Wheaton College, April. [[Link](#)]
- Tavassoli, A. Z., Ebrahimi, S. (2016, January 29). *Gender moderation and football*. National Temperance Conference. [[Link](#)] [In Persian]
- Tavassoli, A., Honary, H., & Koshafer, A. (2015). A Survey of Gender Identity Differences of Male and Female Professional Athletes in Iran. *New Trends in Sport Management*, 3(8), 73-82. [[Link](#)] [In Persian]
- Theberge, N. (1981). A critique of critiques: Radical and feminist writings on sport. *Social Forces*, 60(2), 341-353. [[Link](#)]
- Toft, Ditte (2011). New sports press survey: Newspapers focus narrowly on sports results. [[Link](#)]
- Vadhra, N. (2012). Gender discrimination of women in sports: An analysis of its perspectives. *Quest International Multidisciplinary Research Journal*, 1(2), 1-7. [[Link](#)]
- Walker, J.J., Golub, S.A., & Bimbi, D. (2012) Butch Bottom-Femme Top? An Exploration of Lesbian Stereotypes. *Journal of Lesbian Studies*, 16 (1), 90-107. [<https://doi.org/10.1080/10894160.2011.557646>]
- Wanneberg P.L. (2011). The sexualisation of sport: A gender analysis of Swedish elite sport from 1967 to the present day. *European Journal of Women's Studies*, 18(3), 265-278. [<https://doi.org/10.1177/13505068114060>]

- Weiss, O., & Norden, G. (2021). *Introduction to the Sociology of Sport*. BRILL. [[Link](#)]
- Woods, R.B. (2016). *Social issues in sport*. USA: Human Kinetics. [[Link](#)]
- Young, J.M. (1980) Throwing Like a Girl: A Phenomenology of Feminine Body Comportment Motility and Spatiality. *Human Studies*, 3 (2), 137-156. [[Link](#)]
- Yousefi, S., Zarki, P., Sharifian, E., & Ghahraman Tabrizi, K. (2014). The content analysis of the best seller newspapers and online in the Iran with emphasis on different disciplines covering the main components of the female athlete. *Contemporary Studies On Sport Management*, 4(7), 45-54. [[Link](#)]
[In Persian]